

Mottagare

Barn- och utbildningsnämnden

Medborgarförslag - Slopa vikt- och längdkontroller av barn i skolan

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden beslutar att avslå medborgarförslaget.

Sammanfattning

Ett medborgarförslag har inkommit där förslagsställaren föreslår att ta bort de rutinmässiga vikt- och längdkontrollerna av barn i skolan. Hon ställer frågan vilken nytta de gör och till vilket pris. Frågeställaren är orolig att det medför och bidrar till negativa konsekvenser som vikthets, skam och osund relation till mat och kropp.

Frågeställaren ställer relevanta och befogade frågor. Vi lever i en tid med mycket fokus på mat, kropp och utseende. Den nationella kunskapsstyrningen för hälso- och sjukvård beskriver också att ätstörningar är ett betydande folkhälsoproblem.

Varför finns tillväxtmätningar?

Kontroll av barns tillväxt, det vill säga längd och vikt, är ett av de verktyg som elevhälsans medicinska insats använder sig av för att bedöma ett barns hälsa och att upptäcka eventuella hälsoproblem i ett tidigt skede. Övriga verktyg är bland annat synundersökning, undersökning av rygg, hörselundersökning och samtal med barn och vårdnadshavare.

Den fysiska tillväxten är genetiskt programmerad, men samtidigt ett känsligt mått på både fysiskt och psykiskt välbefinnande. Kroppsliga sjukdomar och psykosocial ohälsa kan leda till förändringar av barns tillväxt och föregå andra symptom med flera år. Kroppsliga sjukdomar som påverkar tillväxten är exempelvis endokrinologiska sjukdomar såsom hypothyreos, gastroenterologiska sjukdomar såsom glutenintolerans och inflammatorisk tarmsjukdom och syndrom såsom Turners och Klinefelters. Även ätstörningsproblematik och andra psykiatriska sjukdomar som ångest, depression, men även misshandel och neglect kan påverka tillväxt och är därför en viktig parameter att följa för att tidigt kunna upptäcka och hjälpa till rätt stöd.

På befolkningsnivå återspeglar tillväxten näringsförhållanden och socioekonomisk standard. När det gäller viktutvecklingen har det skett stora

och snabba förändringar och sedan 1980-talet har andelen människor i västvärlden med övervikt och obesitas ökat. Detta beror delvis på en förändrad livsstil när det gäller mat och fysisk aktivitet. Elevhälsans medicinska insats ska arbeta främst hälsofrämjande och förebyggande där främjande av goda levnadsvanor är en mycket viktig del av arbetet, då levnadsvanor har stor inverkan på olika sjukdomstillstånd.

För att bedöma ett barns tillväxt krävs flera mätvärden vid flera tillfällen. Detta för att se mönster och eventuella avvikelser.

American Academy of Pediatrics rekommenderar årliga mätningar av längd och vikt samt registreringar av BMI, från två års ålder [28]. Vikt och längd mäts idag vid samtliga ordinarie hälsobesök i Sverige, Danmark, Finland och Norge.

På vilka grunder bedömer vi tillväxten?

När vi mätt längd och vikt på ett barn finns det flera parametrar vi tar hänsyn till i bedömningen:

- Hur växer barnet i förhållande till föräldrarnas längd?
- Följer barnet sitt tillväxtmönster?
- Pubertetsutveckling (beroende på ålder)
- Stämmer tillväxthastigheten utifrån pubertetsstatus?
- Finns det avvikelser i vikten i förhållande till längden?

Hur arbetar vi inom Region Gotland med tillväxtundersökningar?

Inom Region Gotland följer vi de nationella rekommendationerna där vi erbjuder tillväxtkontroller vart annat år i samband med hälsobesöken. Elevhälsans medicinska insats är liksom barnhälsovården och all sjukvård frivillig.

Vi har under de senare åren arbetat mycket med hur vi genomför och pratar om tillväxtkontroller, framför allt i förhållande till övervikt och obesitas. Det är en mycket svår uppgift att förmedla en avvikelse, framför allt vid övervikt, på ett sätt som inte medför skuld och skam. Skolsköterskorna arbetar hårt för att ha ett empatiskt förhållningssätt med hänsyn till varje individ.

Om skolsköterskan uppmärksammar en avvikelse gällande tillväxten tas kontakt med vårdnadshavare för samtal kring avvikelsen. Om det är en äldre ungdom sker samtal direkt med eleven i första hand. Om det är en snabb viktökning i förhållande till längd uppmärksammas detta och stöd gällande levnadsvanor generellt utan fokus på vikt erbjuds. Vårdnadshavare/elev har all rätt att tacka ja eller nej till stöd. Skolsköterskorna utför inga extra längd- och viktkontroller om det inte kommits överens med vårdnadshavare och elev.

Vi har skolläkare som är specialister inom barn- och ungdomsmedicin som skolsköterskorna konsulterar frikostigt gällande tillväxten och besök hos skolläkaren kan erbjudas.

Skolsköterskorna möter många vårdnadshavare som har med sig upplevelsen av upprepade längd- och viktkontroller under sin egen skolgång och det var många gånger inte en positiv erfarenhet. Vi ser det som viktigt att skolsköterskor/skolläkare och vårdnadshavare, trots eventuella negativa erfarenheter, kan samarbeta kring barnens tillväxt och hälsa så deras erfarenhet kan bli en positiv sådan. Vi har inte för avsikt att skuldbelägga någon utan arbetar för att främja hälsa och hälsosamma levnadsvanor samt förebygga sjukdom.

Bedömning

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen (UAF) bedömer att det skulle medföra fler negativa konsekvenser för barn och ungas hälsa genom att ta bort tillväxtmätningarna än vad det skulle lösa. Vi skulle därtill inte följa nationella rekommendationer och vägledningar. Vi ställer oss mycket förstående till förslagsställarens intention och vill därför betona att vi ständigt arbetar med att förmedla ett empatiskt förhållningssätt som också upplevs så från den enskilda individens perspektiv. Grunden i tillväxtkontroller är att hjälpa till en gynnsam utveckling, inte att stjälpa.

UAF bedömer därför att medborgarförslaget bör avslås.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse utbildnings- och arbetslivsförvaltningen daterad 2025-09-15
Medborgarförslag daterad 2025-02-13

Referenser

Vägledning för elevhälsa-hälsokontroller:

<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/vagledning-for-elevhalsa/halsobesok-och-halsokontroller/halsokontroller/>

NPO Psykisk hälsa ätstörning:

<https://kunskapsstyrningvard.se/kunskapsstyrningvard/programomradenochsamverkansgrupper/nationellaprogramomraden/npopsykiskhalsa/atstorning.69405.html>

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör

Karin Alvinge
Avdelningschef barn- och elevhälsan

Skickas till

Regionstyrelsen
Förslagsställaren